

Европейската мрежа за Нулеви отпадъци, Zero Waste Europe, е създадена, за да даде възможност на общностите да преосмислят своето отношение към ресурсите. Нараства броят региони, в които местни групи от хора, бизнеси и общински служители предприемат значими стъпки за премахване на отпадъците в обществото ни.

КАЗУС

#3

Май 2015

ВРЪХНИКА –

СЛОВЕНЦИТЕ, КОИТО ПРОПРАВЯТ ПЪТЯ

В страна, която до 2001 г. няма национален план за разделно събиране на отпадъци, случаят на малката словенска община Врхника показва как една общност може да направи крачка към постигането на целта за Нулеви отпадъци в кратък период от време. Как този малък район успя за 20 години да премине от изхвърляне на всичко на депо към рециклиране на повечето от своите твърди битови отпадъци?

Нулеви отпадъци Европа

Без традиция на рециклиране, с каквато се гордеят много западноевропейски нации, този район с население от 18 000 души изпреварва темповете на рециклиране на много потвърдени програми из цяла Европа, като достига 76,17% разделно събиране на твърди битови отпадъци (ТБО) и си поставя за цел да достигне до 82% през следващите 5 години.

- Население на община Врхника: 18 000
- От 201 кг/глава от населението остатъчни отпадъци през 2004 г. до 80 кг през 2013 г.

Словенската национална стратегия акцентира върху изгарянето на отпадъци като заместител на депонирането, към което страната е пристрастена, а нивото на разделно събиране е 42%. Въпреки това движенията, които се противопоставят на изграждането на инсинератори (специални съоръжения за изгаряне на отпадъци), процъфтяват, а подкрепата за решение от вида Нулеви отпадъци расте. „Еколози без граници“, неправителствена организация, базирана в Любляна, координира усилията в страната и подкрепя прехода на Врхника към община за Нулеви отпадъци.

Как този малък район успя за 20 години да премине от изхвърляне на всичко на депо към рециклиране на повечето от своите твърди битови отпадъци?

Решение, което изпреварва времето

През 1994 г. съоръженията за депониране на града приближават своя предел. Поради намаления капацитет разходите се покачват бързо и местните власти търсят нови решения. Двама служители от публичното дружество за управление на отпадъци, KPV (*Komunalno Podjetje Vrhnika*), започват да убеждават града, че решението е разделно събиране, макар че по това време в Словения никой не си помисля за него и дори все още няма никакви национални цели за разделно събиране.

Въпреки че тогава това е най-скъпата възможност, няма съмнение, че в следващите години пътят към Нулеви отпадъци е спестил пари на общината. След 2004 г. таксите за депониране в Словения рязко се покачват до 130 евро на тон. Същевременно от 2006 г. цената, която Врхника плаща за депониране на остатъчните отпадъци, е намалела почти двойно благодарение на ръста в разделното събиране.

Така, след като през 1994 г. градът решава да работи по модел за разделно събиране, първата стъпка е да се създаде необходимата логистика и законодателна рамка за този нов тип управление на отпадъците. Първоначално дейностите се фокусират върху разделно събиране на рециклируеми отпадъци (стъкло, хартия и картон, пластмасови и метални опаковки), остатъчни, органични, опасни, едрогабаритни и строителни отпадъци.

Рециклируемите битови отпадъци се събират от т.нар. „еко-острови“ по улиците, където жителите могат да носят стъкло, хартия, картон и други опаковки. Остатъчни и органични отпадъци се събират от врата на врата. През 2002 г. KPV започва кампания, наречена КОКО, която насърчава жителите да носят разделно събрани рециклируеми отпадъци директно до събирателен център, където отпадъците се претеглят, а жителите получават точки. Събраните точки водят до намаляване на месечната им такса смет. Тази схема „Плащаш повече, ако изхвърляш повече“ е първата по рода си в Словения. Резултатът от нея е, че днес общината събира около 30 тона отпадъци годишно без необходимостта от услуги по събиране.

Нивата на генериране на отпадъци продължават да спадат

През последните няколко години количеството събрани опасни битови отпадъци намалява. Това се дължи отчасти на факта, че жителите изчистват старите си запаси, както и на това, че е въведена разширена отговорност за производителите на някои отпадъчни потоци, включващи батерии и акумулатори. От 2000 г. жителите могат да изхвърлят своите опасни отпадъци в рамките на кампании за събиране на такива, които се провеждат два пъти

годишно. Специално оборудвани камиони спират в определените за целта места в цялата община, за да приберат разделно събраните опасни отпадъци. Като цяло, броят на хората, които участват в тези кампании се е увеличил, докато теглото на събраните опасни отпадъци е намаляло.

Остатъчните отпадъци също намаляват през годините. В началото те се събират от врата на врата веднъж седмично. Наред с информационна кампания, KPV намалява тази честота до два пъти месечно през 2011 г. и веднъж месечно през 2013 г. **Благодарение на съгласуваните действия, тази стойност намалява от 201 кг/глава от населението остатъчни отпадъци през 2004 г. до 80 кг през 2013 г.**

От KPV дават възможност на жителите да избират дали органичните им отпадъци да бъдат събирани по системата от врата на врата, от специални контейнери или да получат комплекти за домашно компостиране. Публичните кампании (със символ симпатичен червей за компостиране), насърчаващи разделното събиране, дават тласък на нивата на събираемост. През 2011 г. KPV започва кампания за насърчаване на домашното компостиране, нещо, което ще се опита да засили през следващите години, за да намали общото количество генерирани отпадъци.

Едрогабаритните отпадъци се събират чрез два метода - жителите могат да ги оставят директно в центъра на KPV за събиране на отпадъци или да поискат от KPV да ги вземе от домовете им. Всички обемни отпадъци се разглобяват и повечето материали отиват за рециклиране.

Работа с общността

KPV базира дейностите си около координирана информационна кампания, започвайки с най-младите граждани на Врхника - децата в училище. От дружеството считат, че това трябва да е отправна точка за всяка промяна в гражданското поведение и нагласи. Училищата се снабдяват с кошчета, а таксата за смет им се намалява, в случай че разделят отпадъците си при източника. Благодарение на икономите, които тази система осигурява, всички

училища и детски градини във Врхника днес се възползват от нея и разделят отпадъците си при източника. От KPV организират училищни събития на тази тема, като например модно шоу с дрехи от боклуци, обиколки на центъра за събиране на отпадъци и кампании за събиране на специфични видове отпадъци в училищата.

Дружеството осигурява и обучения, насочени към 5 различни възрастови групи - от детска училищна възраст до студенти. Тези лекции се посещават годишно от 1500 деца и младежи от цяла Словения - впечатляващ брой за страна с 2 милиона души население. През 2006 г. KPV съфинансира курс за началните училища, който включва специфично обучение за учители и образователни материали. Курсът предприема мултидисциплинарен подход към преподаването на различни теми, свързани с околната среда, включително отпадъци, като по този начин ангажира и педагогическите умения на учителите, за да достигне това знание до децата и техните родители.

Разчитайки на този успех, KPV продължава напред към бизнес сектора. Разработва специални търговски договори за управление на отпадъците, включително консултации за това как да се постигнат икономии чрез разделяне при източника. Бизнесът реагира положително - някои дори се обръщат към KPV за помощ при управлението на отпадъчните им потоци и организирането на разделно събиране на място. KPV отбелязва значително намаляване на количествата хартия, картон и пластмаса в потока от остатъчни отпадъци. След това KPV разширява работата си към бизнеси извън общината със стандарт ISO, който изисква разделно събиране на отпадъци.

KPV полага усилия и за промяна на общественото възприятие на отпадъците като нещо мръсно, миризливо и безполезно. Боядисва камионите си в бяло с нарисувани цветя по тях, почиства контейнерите си редовно и придава привлекателен вид на входа на центъра за събиране на отпадъци - с парк, тревни площи и цветни лехи. Близкото депо за отпадъци е преустроено. Всъщност районът е обновен толкова успешно, че когато телевизионен екип

посещава мястото, за да заснеме филм за историята на центъра, се загубва, търсейки мръсно място с боклук. Вместо това откриват приятен парк и езеро с патици, които плуват вътре! В този ден възприятието на телевизионния екип за отпадъците се променя към по-добро.

Дружеството за управление на отпадъците работи и чрез по-традиционни методи за достигане до обществеността, целящи да представят отпадъците като ресурс. Върху самите сметосъбиращи камиони са отпечатани кратки рекламни съобщения, насърчаващи гражданите да събират разделно. KPВ издава списание, фокусирано върху темата за отпадъците, организира лекции и информационни кампании. Информация за събирането на отпадъци се излъчва по радиото, праща се по пощата, заедно със сметките за събиране на отпадъци, публикува се в местни вестници и върху рекламни съоръжения. Информацията се адаптира спрямо различните демографски групи и техните специфични характеристики.

Кампаниите за повишаване на осведомеността във Врхника имат успех, те насърчават жителите да мислят и да говорят за проблемите, свързани с отпадъците, и постигнатите от общината резултати. Положителната атмосфера, която тази осведоменост създава, тласка напред добрите резултати на общината и има реален мултиплициращ ефект извън града, тъй като жителите на Врхника споделят своя положителен опит с приятели и колеги от други области.

Отпечатано на рециклирана хартия

„БИЗНЕСЪТ ОТВРЪЩА ПОЛОЖИТЕЛНО“

Врхника започва да въвежда мерки за предотвратяване образуването на отпадъци. През 2014 г. KPВ основава център за повторно използване, наречен DEPO, в рамките на своя център за събиране на отпадъци. Целта е надциклиране – превръщане на отпадъците в желани стоки и възстановяването на

предмети, които в противен случай биха били извозени за депониране. Предметите се поправят, подобряват или се разглобяват, за да бъдат ползвани техните полезни

части, след което се продават на обществеността на достъпни цени. Центърът жъне страхотен успех и в близко бъдеще се планира преместването му в централните части на града.

В сътрудничество с „Еколози без граници“ детска ясла във Врхника стартира пилотен проект, с който въвежда пелени за многократна употреба за своите малки клиенти, за да избегне изхвърлянето на пелени за еднократна употреба на депата за отпадъци.

Бъдещето за Врхника

През януари 2014 г. базираната в Любляна неправителствена организация „Еколози без граници“ става член на Европейската мрежа за нулеви отпадъци. През февруари 2014 г. словенският шампион по разделно събиране - община Врхника, обявява намерението си да стане първата община за Нулеви отпадъци в Словения. До 2021 г. Врхника планира да достигне до 300 кг генерирани отпадъци на жител, едва 70 кг остатъчни отпадъци на жител и 82% разделно събиране, състезавайки се с първия европейски град, декларирал цел Нулеви отпадъци - Капанори (Италия). Като се имат предвид бързия напредък и силното лидерство показани досега, няма причина да се смята, че тази цел няма да бъде постигната.

Текст: Ейми Ван Флиът

Източници:

KPV - Komunalno Podjetje Vrhniko, годишни доклади, План за Нулеви отпадъци до 2020 г. <http://www.kpv.si/>
Društvo Ekologi brez meja / Дружество „Еколози без граници“ - www.ebm.si

За повече информация:

www.zerowasteurope.eu
[www.facebook.com
ZeroWasteEurope](https://www.facebook.com/ZeroWasteEurope)
www.zazemiata.org

Контакти:

info@zerowasteurope.eu
Twitter @zerowasteurope

